

УДК 378.091.3:338.487-051

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.74-3.17>

О. В. Романенко

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

В. В. Головка

старший викладач кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ТУРИЗМУ НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНИХ ПОСЛУГ»

Статтю присвячено пошуку ефективних способів залучення студентів до практичної діяльності, специфіки підготовки та проведення екскурсій, забезпечення поєднання національних традицій з орієнтацією на світові гуманістичні цінності та стандарти. Позааудиторні заняття є важливою складовою частиною навчального процесу і спрямовані на поглиблення та закріплення здобутих студентами теоретичних знань, передбачених професійною підготовкою майбутніх бакалаврів туризму.

«Пізнай свій край <...> себе, Свій РІД, свій народ, свою землю – і ти побачиш шлях у життя. Шлях, на якому найповніше розкриються твої здібності. Ти даси йому продовження, вторувавши стежину, із тієї стежини вже рушили у життя твої нащадки. І також будеш ти» (Г. Сковорода). Виявлено, що цей девіз кафедри туризму протягом 2009–2020 років спонукав викладачів та студентів до формування українознавчо-орієнтованого туристичного продукту на міжнародний (внутрішній) туризм, на основі використання історично усталених регіонально-місцевих форм життєдіяльності населення.

Екскурсійні послуги посідають важливе місце в системі послуг туристичної індустрії. Через екскурсійну діяльність реалізується одна з важливих соціальних функцій туризму – соціокультурна, яка в результаті культурно збагачує того, хто подорожує, відіграє велику роль у справі виховання та формування світогляду, сприяє розвитку особистості, отже, і підвищенню культурного рівня суспільства.

Практична підготовка майбутнього бакалавра туризму є важливою складовою частиною підготовки фахівця, що включає отримання та засвоєння знань із фахових, міжфахових та супутніх дисциплін, що дають знання з географічних, економічних, педагогічних та психологічних наук, знання культури, історії, архітектури, рідної та іноземних мов, забезпечують формування професійного світогляду, мислення, умінь та навичок. Важливе місце в теоретичній підготовці посідає самоосвіта студента, що сприяє поглибленню професійних знань, безперервному розвитку особистості через екскурсійну діяльність.

Формування висококваліфікованих бакалаврів туризму неможливе без використання сучасних можливостей інтерактивних подорожей і виставок під час навчання, як-от: <https://ukrainewow.com> (Ukraine Wow); <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/> (подорож українськими музеями просто неба); <https://khanenkomuseum.kiev.ua/uk/pro-musey/virtualnyi-tur> (прогулянка музеєм Ханенкіє); <https://britishmuseum.withgoogle.com> (екскурсія Британським музеєм); <https://www.louvre.fr/en/visites-en-ligne> (Лувр); <https://artsandculture.google.com> (художні колекції з усього світу); <https://www.staatsoperlive.com> (Віденська опера); <https://www.metopera.org> (Метрополітен); <https://www.facebook.com/frankotheatre/> (трансляції вистав театру Івана Франка); <https://www.youtube.com/channel/UCbNaKxi1j-Q5jWZDpJZp56g/featured> (Ukrainer); <https://wisecow.com.ua> (лекції з культури, історії, журналістики).

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні бакалаври туризму, практична підготовка, позааудиторні заняття, екскурсійні послуги, екскурсія в ZOOM, онлайн-платформа.

Постановка проблеми. Важливою проблемою залишається моделювання нового туристично-екскурсійного продукту студентами в умовах пандемії та євроінтеграційного руху національної освіти до загальноєвропейської політики у сфері професійної освіти.

Усі аспекти майбутньої професійної діяльності бакалаврів туризму повинні бути відображені в первинній ланці практичної підготовки

фахівця, наприклад за наскрізною програмою: 1-й курс – навчальна (краєзнавчо-туристична практика) включає розробку навчальної екскурсії [1, с. 23]. 2-й курс – виробнича технологічна практика (туристичний похід місцями бойової слави захисників країни, включає організацію, підготовку та безпосередньо заліковий турпохід за одним із маршрутів (кожен рік змінюється): м. Київ – с. Віта Поштова – с. Круглик – с. Кременище – с. Круглик –

м. Київ, з вивченням та поінформуванням «краєзнавцями» одногрупників під час зупинок в поході про той чи інший захисний об'єкт лінії оборони м. Києва) [2, с. 254]. 3-й курс – виробнича (організаційно-технологічна), передбачає виробничі екскурсії до готелів «Hilton Київ», «Україна», «Амбасадор Плаза», «Братислава», «Готель «Дніпро»», «Ibis Kiev City Center» та інших. Одним із завдань системи професійної освіти є підготовка бакалаврів туризму на рівні світових стандартів, що передбачає розв'язання низки складних проблем, які стосуються підвищення якості освіти, організації та проведення на достатньому рівні практик студентів у готелях, ресторанах, залучення представників турбізнесу до управління процесом підготовки фахівців сфери індустрії гостинності, організація круглих столів, симпозіумів, конференцій, удосконалення моніторингу кадрових потреб туристського та готельно-ресторанного ринку, розширення міжнародного співробітництва [3, с. 312], а також написання курсових робіт з «Організації екскурсійних послуг» на той час, коли дисципліна була на 3-му курсі. 4-й курс – виробнича (технологічна), включає виробничі екскурсії до туристичних фірм, підприємств, серед яких такі, як: «Дана Пра Тур», «Наришкіна», «Соната-тревел», «Каприз», «М.І.Л.А.-ТУР», «Multipass Travel», «New Logic», «Глобал Тур», «Феєрія», «Светофор», «Алмарі Тур», «Інкомартур», «Татур», «Лідертур», «Євростанарт», «Супутник», «Майстертур», «Діва», «САМ» тощо [4, с. 313].

Також на четвертому курсі студенти вивчають екзаменаційну дисципліну «Організація екскурсійних послуг», метою якої є формування базових знань з основ організації екскурсійних послуг, надання студентам науково-професійних знань із теорії і методики підготовки екскурсій, уроків-екскурсій, техніки їх проведення, організації екскурсійної справи в умовах ринкової економіки, готувати кваліфікованих спеціалістів у сфері туристичної індустрії, формувати професійні вміння та навички моделювання екскурсійних послуг.

Основні завдання вивчення дисципліни такі: надання теоретичних основ про закономірності формування сучасних екскурсійних послуг, удосконалення розуміння науки педагогіка та виховання; формування знань про освіту та навчання молодого покоління і дорослих, психологію з урахуванням демографічних, соціально-економічних характеристик населення; розвиток дослідницьких здібностей щодо сучасних методів туристичної пошукової роботи, базисних понятійних категорій та термінів, відповідної загальнонаукової та спеціальної лексики; розвиток організаторських здібностей до проведення екскурсій як одного з елементів наукового світогляду, максимально повне формування у студентів уявлення про різноманітність екскурсійних послуг в державі та світі. Тобто

ми бачимо, що з першого курсу по четвертий так чи інакше студенти стикаються з таким цікавим видом діяльності, як екскурсія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у теорію і практику екскурсій зробили вітчизняні і закордонні науковці, а саме: Ю. Александрова, М. Анциферова, Л. Бархаш, Б. Ємельнов, П. Пасєчний, В. Бабарицька, С. Грибанова, А. Короткова, О. Малиновська, І. Чагайда, С. Галасюк, С. Нездоймінов, О. Любіцева, Т. Сокол, Л. Дьякова, А. Боєва, А. Вороніна, С. Голубнича, І. Савина, І. Чагайда, В. Зінченко Т. Дьорова, В. Кифяк, В. Федорченко й інші.

Дослідження інтелектуального компонента неможливо здійснювати відірвано від мотиваційної та комунікативної складових частин, тому що саме мотивація є загальною основою для розумової діяльності та спілкування. На основі цього тлумачення був удосконалений екскурсійний тур для дітей Дніпровського р-ну м. Києва до озера Синевир Закарпатської області [5, с. 36].

Інтеграційні зміни в екскурсійній діяльності можливі, де систематизація як результат на більш високому рівні вимагає від екскурсантів відповідних правил та відкритості. Бачимо, зокрема, як інструментарій оптимізації екскурсійного процесу та методологічне знання сприяють створенню нових концепцій [6, с. 245].

Завданнями освіти у країні є формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, якій притаманні почуття гідності, повага до прав і свобод, свідоме ставлення до обов'язків [7, с. 74].

Налагодження туристично орієнтованих зв'язків між США й Україною на основі екскурсійного напряму співробітництва, з урахуванням мотивації, підкріпленої платоспроможним попитом американців українського походження, у яких виникає бажання відвідати Україну в пошуках своїх далеких рідних, відновити родинні зв'язки [8, с. 70].

Удосконалення екскурсійних послуг для дітей з особливими потребами шляхом застосування комплексного підходу до вирішення загальних навчальних та специфічних корекційно-розвивальних завдань [9, с. 189].

Участь в екскурсійній роботі сприяє появі й розвитку пізнавальних інтересів, потреби в постійному підвищенні свого інтелектуального рівня, у безперервному навчанні, що дуже важливо з погляду розв'язання завдань сучасності [10, с. 91].

Створення застосунку як системи інформаційно-екскурсійних послуг має значно спростити процес залучення додаткових коштів у навчальні заклади. Проект має співпрацювати з державними установами, допомагати з реалізацією регіональних програм розвитку туризму, із приватними спонсорами, які зацікавлені в покращенні свого іміджу, збільшенні об'ємів продажу, додатковій рекламі тощо. У програмі для смартфона також

будуть проводитися конкурси для школярів на покращення екскурсійного потенціалу регіону [11, с. 77].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є професійний підхід до практичної підготовки студентів з організації екскурсійних послуг, прищеплення їм умінь практичної реалізації основних екскурсійних положень.

Завдання дослідження: проаналізувати становлення дисципліни «Організація екскурсійних послуг» на кафедрі туризму за період 2009–2020 рр.; виявити нові перспективні напрями оптимізації навчання та виховання в умовах пандемії засобами онлайн-екскурсії; підтвердити необхідність практичних позааудиторних занять зі студентами з першого курсу по четвертий включно (онлайн-екскурсії); посилити співпрацю зі школами (вебінари, семінари, круглі столи, виробничі екскурсії тощо).

Виклад основного матеріалу. Ще давні філософи твердили, що існує три взаємопов'язані речі: думка, слово і справа. Увесь процес підготовки майбутніх фахівців туризму зводиться в основному до слова, а майбутній фахівець туризму так і не встигає поєднати професійні знання із практичною діяльністю. Навчальна програма курсу «Організація екскурсійних послуг» за обсягом педагогічного навантаження розрахована на 178 годин, серед яких 24 години лекційних та 64 години лабораторних занять, 80 годин – на самостійне вивчення матеріалу (години станом на 2009 р., програма була вдосконалена автором статті) [12, с. 98]. Станом на 2020 р. усього 90 годин, із них 22 лекційні, 22 лабораторні, 46 – на самостійне вивчення. Ми бачимо помітне скорочення годин за період із 2009 до 2020 р. Оскільки скорочення відбувалися щорічно, потрібна була альтернатива, тобто треба було підсилувати практичну складову частину дисципліни за допомогою поняття «академічна свобода викладача», а саме додати обов'язковий компонент «залікова навчальна екскурсія» як підсумкове заняття курсу.

Із 2009 р. на лабораторних заняттях розпочато компонент «моделювання нових екскурсійних послуг» та навчально-педагогічні, ділові ігри, де студенти набували професійних, інтелектуальних, емоційних і вольових якостей майбутніх фахівців, формували основи педагогічної майстерності. Позааудиторні заняття проводилися на об'єктах, а саме: вересень 2009 р. – Гідропарк, м. Гідропарк, тема «Всесвітній день туризму», квітень 2010 р. – парк «Пушкіна», м. Шулявка, тема «Перша в Україні виставка ексклюзивних автомобілів та аксесуарів», квітень 2010 р. – Гідропарк, м. Гідропарк, тема «Всесвітній день Землі», травень 2010 р. – Печерський ландшафтний парк, Меморіальний комплекс «Національний музей історії ВВВ 1941–1945 рр.», тема «Дорогою пам'яті» [13, с. 125].

Із 2016 р. почав діяти компонент «навчальна залікова екскурсія» у кінці вивчення курсу. Студенти на початку вивчення курсу отримували завдання, за яким обирали будь-який екскурсійний об'єкт Шевченківського району міста Києва, протягом 4 місяців готували матеріал до залікового заняття. На останніх заняттях, які відбувалися позааудиторно, за погодженням із керівництвом ФПГОЕ та наявності дозвільних документів студенти разом із викладачем вирушали на маршрут нової екскурсії, де кожен із присутніх був екскурсоводом і екскурсантом, тобто від об'єкта до об'єкта передавали «естафету», ті, хто були екскурсантами, мали провести критичний аналіз показу та розповіді студента-екскурсовода про об'єкт. Наступним було обговорення, що вдалося, а що ні, помилки й страхи першої в житті студента екскурсії, обговорювали та ділилися враженнями (звіти та фото на кафедрі туризму).

У китайській мові слова «криза» і «можливість» позначаються тим самим ієрогліфом, і в цьому полягає величезна мудрість (К. Тернер). Викладачі кафедри туризму навчали російською мовою та випустила чотири групи студентів, бакалаврів туризму з Китайської народної республіки. Цей досвід викладання залишив позитивні враження та розроблені методики [14].

Пандемія охопила весь світ та внесла корективи до навчального процесу університету. Навчання починалося в аудиторіях, а підготовка нової навчальної залікової екскурсії відбувалася в онлайн-режимі.

Перша в історії кафедри туризму та ФПГОЕ новостворена навчальна екскурсія в ZOOM на онлайн-платформі «Не виходячи з дому» відбулася 24 грудня 2020 р. на тему «Зимовий Київ – 2020», яку проводили студенти 45-Т спеціальності 242 «Туризм». Мета – ознайомлення з об'єктами Шевченківського району м. Києва, виховання поваги до історії батьківщини.

Час екскурсії – з 09.30 до 11.30. Гості-екскурсанти – учні 6-го класу (26 осіб) СЗШ № 66 (м. Київ, вул. Каунаська, 2), керівник – Каріна Олександрівна Бауліна.

Маршрут віртуальної екскурсії: Національний музей медицини – Володимирський собор – станція метро «Золоті Ворота» – Золоті Ворота – Національна опера України – Будинок митрополита – Софія Київська – Дім художника – Михайлівський Золотоверхий собор – майдан Незалежності – Хрещатик – Пінчук Арт Центр. Організатор – канд. пед. наук, доцент кафедри туризму ФПГОЕ НПУ ім. М.П. Драгоманова О. Романенко.

Рекомендації/побажання від незалежного експерта, заступника директора Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді,

кандидата педагогічних наук, заслуженого учителя України Олександра Даниловича Наровлянського: по-перше, у тексті екскурсовода мають бути «цікавинки» для дітей 6-го класу; по-друге, необхідно враховувати шкільні програми, за якими навчаються учні, тобто об'єкт вивчення – з історії, географії, літератури тощо; по-третє, додати технічні можливості з використанням Гугл Мен, а саме панораму вулиць, парків тощо; по-п'яте, коли йде перехід від одного об'єкта до іншого, треба заповнювати паузи інформативно-візуально-музичним супроводом.

Від учнів отримали позитивні відгуки, було корисним те, що вони разом із керівником обрали собі об'єкти для майбутньої власної, вже не віртуальної, екскурсії. Обговорення зі студентами показали корисність таких екскурсій у майбутньому вже на більш професійному рівні, з урахуванням побажань/зауважень, після подолання власної невпевненості та здобуття першого досвіду проведення екскурсії в ZOOM.

Висновки і пропозиції. Дане дослідження дає можливість зробити такі висновки: по-перше, протягом 2009–2020 рр. суттєво зменшилась кількість годин, тобто зі 178 до 90, це говорить про прискореність навчання, без зменшення водночас належної якості; по-друге, онлайн-екскурсії в умовах дистанційного навчання стали реальністю, тому цей напрям і далі має вдосконалюватися; по-третє, практичні позааудиторні заняття зі студентами з першого курсу по четвертий, де елемент екскурсії (онлайн-екскурсії) забезпечує поєднання національних традицій та орієнтацію на світові цінності; по-четверте, залучення учнів шкіл до різних заходів університету, факультету, кафедри туризму сприяє усвідомленню професійного самовизначення та становленню особистості, узгодженню інтересів особи та суспільства у виборі сфери туристичної професійної діяльності, фаховому відборі майбутніх кадрів для туристично орієнтованої педагогічної роботи.

Обґрунтовані, цілеспрямовані практичні позааудиторні заняття оптимізують навчальний та виховний процес, сприяють розвитку у студентів педагогічного мислення, формуванню системи спеціальних знань та вмінь, навчають самостійно розробляти нові екскурсії, втілювати їх у практичну діяльність. А новий формат на онлайн-платформі тільки збільшить можливості для самореалізації та професійного зростання студентів.

Під час фахової підготовки бакалаврів туризму у ЗВО є необхідність нівелювати суперечності між рівнем розвитку міжнародного / внутрішнього туризму та недостатнім рівнем опанування іноземних мов; між вимогами до рівня підготовки майбутніх бакалаврів та їхньою практичною готовністю до професійної діяльності, зокрема в екскурсійній діяльності; між можливістю використання інфор-

маційно-екскурсійних послуг та недостатнім рівнем підготовки фахівців в електронно-інформаційній сфері.

Список використаної літератури:

1. Наскрізна програма практики студентів напряму підготовки 6.140103 «Туризм», 7.14010301, 8.14010301 «Туризмознавство» / автор. кол. : В. Обозний та ін. Київ: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. 59 с.
2. Організація туристського походу виробничої технологічної практики як вдосконалення професійного самовизначення / О. Романенко та ін. *Основи спортивного туризму в рекреаційній діяльності* : збірник наукових праць. Харків : ХДАФК, 2016. 358 с. С. 251–261. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/wissn055>.
3. Грець В., Романенко О. Дослідження готельно-ресторанного бізнесу під час навчального процесу : проблеми та перспективи. *Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві* : збірник матеріалів Конференції / за заг. ред. В. Сергієнка, В. Слабка. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2020. 398 с. С. 309–312.
4. Романенко О. Партнерство з українськими та європейськими турпідприємствами : проблеми та перспективи. *Сталий розвиток туризму на засадах партнерства: освіта, наука, практика* : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 31 жовтня – 1 листопада 2018 р. / відповід. за вип. : М. Барна. Львів : ЛТЕУ, 2018. 342 с. С. 311–314.
5. Сіденко О. Організація екскурсійного туру для дітей Дніпровського р-ну м. Києва до озера Синевир Закарпатської області як самостійна робота. *Сучасні проблеми підготовки майбутніх фахівців в умовах євроінтеграційного процесу* : матеріали Молодіжної міжвузівської науково-практичної конференції (дистанційної), Київ, 1 березня 2012 р. / за заг. ред. І. Ковчиної. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. С. 35–36.
6. Прудченко І. Вивчення досвіду використання інтеграційних змін в екскурсійній діяльності на прикладі Великобританії. *Освіта та наука у вимірах XXI ст.* : матеріали Звітної-наукової конференції студентів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, квітень 2014 р. Київ. 292 с. С. 243–245.
7. Романенко О., Присяжна Д., Кушніренко А. Організація шкільних виробничих екскурсій як профорієнтація у професійному самовизначенні. *Фізичне виховання, спорт і туристсько-краєзнавча робота в закладах освіти* : збірник наукових праць. Додаток до Гуманітарного вісника ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». 2015. 560 с. С. 72–78.

8. Романенко О., Ольшицька Д. Вивчення можливості співпраці при обміні екскурсійними послугами між США та Україною. *Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Кіровоград : КЛА НАУ, 2016. 382 с. С. 59–70.
9. Будкевич А. Вдосконалення екскурсійних послуг для дітей з особливими потребами. *Освіта та наука у вимірах XXI ст.* : матеріали Звітної-наукової конференції студентів, 3–4 квітня 2017 р. Факультет природничо-географічної освіти та екології. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. 200 с. С. 189–191.
10. Романенко О., Рибак М. Педагогічні можливості екскурсії на ринку туристичних послуг. *Актуальні питання сучасних педагогічних та психологічних наук* : збірник наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції, 15–16 лютого 2019 р., м. Одеса. Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2019. Ч. 1. 120 с. С. 87–91.
11. Оверченко Т., Романенко О. Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень сучасної науки. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 7 листопада 2020 р.* / укл. : О. Яременко-Гасюк, О. Холоденко, Т. Ляшенко. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2020. 179 с. С. 73–77.
12. Романенко О. Організація екскурсійних послуг. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Сімферополь, 2009. Т. 28 (58). № 5. С. 96–100.
13. Романенко О. Оптимізація вищої освіти на заняттях з дисципліни «Організація екскурсійних послуг». *Географія та туризм* : науковий збірник / редкол. : Я. Олійник (відп. ред.) та ін. Київ : Альтерпрес, 2010. Вип. 8. С. 122–128.
14. Особенности регулирования туристической сферы отдельных регионов Украины / На Чжан и др. *Збалансований розвиток туристичних регіонів: національний і світовий досвід* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 25–26 квітня 2013 р. Міністерство освіти і науки, Львівський інститут економіки і туризму. Департамент міжнародного співробітництва та туризму ЛОДА. Львів : Ліга-Прес, 2013. 460 с. С. 153–155.

Romanenko O., Holovko V. Professional training of future bachelors of tourism on the example of the discipline “Organization of excursion services”

The article is devoted to finding effective ways to involve students in practical activities, the specifics of preparing and conducting excursions, ensuring the combination of national traditions with a focus on world humanistic values and standards. Extracurricular activities are an important component of the educational process and are aimed at deepening and consolidating the theoretical knowledge acquired by students, provided for the professional training of future bachelors of tourism.

“Know your land – yourself, your family, your people, your land – and you will see the way to life. The way in which your abilities will be most fully revealed. You will give it a continuation, echoing the path, from that path your descendants have already started to live. And so will you” by G. Skovoroda. It was found that this motto of the Department of Tourism during 2009–2020 encouraged teachers and students to form a Ukrainian-oriented tourism product for international (domestic) tourism, based on the use of historically established regional and local forms of life.

Practical training of the future bachelor of tourism is an important component of specialist training, which includes obtaining and mastering knowledge of professional, interdisciplinary and related disciplines that provide knowledge of geographical, economic, pedagogical and psychological sciences, culture, history, architecture, native and foreign languages. provide the formation of professional worldview, thinking, skills and abilities. An important place in the theoretical training is occupied by self-education and self-development of the student, which contributes to the deepening of professional knowledge, continuous development of personality through excursion activities.

The formation of highly qualified bachelors of tourism can not be without the use of modern opportunities for interactive travel and exhibitions during training such as: <https://ukrainewow.com> (Ukraine Wow); [https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/\(travelthroughUkrainianopen-airmuseums\)](https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/(travelthroughUkrainianopen-airmuseums)); <https://khanenkomuseum.kiev.ua/uk/pro-musey/virtualnyi-tur> (walk through the Khanenko Museum); <https://britishmuseum.withgoogle.com> (tour of the British Museum); <https://www.louvre.fr/en/visites-en-ligne> (Louvre); <https://artsandculture.google.com> (art collections from around the world); <https://www.staatsoperlive.com> (Vienna Opera); <https://www.metopera.org> (Metropolitan); <https://www.facebook.com/franktheatre/> (broadcasts of Frank Theater performances); <https://www.youtube.com/channel/UCbNaKxi1j-Q5jWZDpJZp56g/featured> (Ukrainer); <https://wisecow.com.ua> (lectures on culture, history, journalism).

Key words: professional training, future bachelors of tourism, practical training, extracurricular classes, excursion services, excursion to ZOOM, online platform.